

Nummer 31/aug. – sept. 2014

De tijd waarin wij leven vraagt steeds meer om het nemen van vrije (sociale) initiatieven van mensen, individueel en gezamenlijk. De Stichting De Grijpvogel is in deze geest opgericht, neemt zelf initiatieven en bevordert en ondersteunt het nemen van initiatieven door anderen.

De overwegend kleinschalige initiatieven kunnen economisch van karakter zijn, dan wel sociaal-politiek of cultureel in brede zin (kunst, literatuur, filosofie, educatie e.d.).

Nieuwsbrieven van de Stichting 'De Grijpvogel' beogen geïnteresseerden te informeren over wetenswaardigheden in dit verband. Reacties worden beslist op prijs gesteld en er bestaat geen enkel bezwaar tegen het doorsturen van de nieuwsbrieven aan andere (potentieel) geïnteresseerden.

Deze nieuwsbrieven worden gepubliceerd op de website www.stichtingdegrijpvogel.nl en ook op www.bekieketmar.nl/Bekiek_et_mar/st_De_Grijpvogel.html

1. KORTE SAMENVATTING VAN DEZE NIEUWSBRIEF

- Enkele korte berichten
 - Nieuwe informatiebordjes en –paaltjes bij de publieke kunstwerken
 - Berkoper Ondernemers Vereniging
- Gietijzeren gemeentewapen in gang gemeentehuis
- Gevelsteenvarianten pottenbakker Anno Smith
- Afwijkende gevelsteen op voormalige gemeentehuis
- Het publieke kunstwerk 'De Snikke' in Haulerwijk van Dirk Jan Lindeijer & Harm van Zonneveld (1985); nr. 17 in het boek van Karst Berkenbosch 'Kunstwerken aan de weg'.
- Lokaal (gemeenschaps)fonds

2. ENKELE KORTE BERICHTEN

Nieuwe informatiebordjes en –paaltjes bij de kunstwerken aan de weg

Geleidelijk aan worden overal in onze gemeente de oude informatiebordjes en –paaltjes bij de kunstwerken aan de weg vervangen door nieuwe.

Een voorbeeld hieronder toont de wijzigingen:

Kunstwerken aan de weg

Een oud en nieuw bordje: zoek de verschillen 😊

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

De informatiebordjes zijn op een aantal punten aangepast:

- Het materiaal van zowel bordjes als paaltjes is verduurzaamd en zal naar verwachting niet binnen enkele jaren kuren gaan vertonen (zie linker foto);
- De teksten zijn, waar nodig, verbeterd;
- De cijfers, die correspondeerden met nummers van de afbeeldingen in het boek 'Kunstwerken aan de weg' van Karst Berkenbosch zijn vervallen;
- De URL www.kunstwerkenaandeweg.nl van de website is vervangen door alleen 'Kunstwerken aan de weg', aangezien de website is geblokkeerd;
- Het logo in de vorm van een verkeersbord is vervangen door het gemeentelogo.

Berkoper Ondernemers Vereniging (B.O.V.)

Voor het herstel en de herplaatsing van de gevelsteen van de oude gymzaal in Oldeberkoop naar een gevel bij de ingang van MFA Mejander is nog ca. € 600,- nodig. Het bestuur van de B.O.V. draagt het initiatief een warm hart toe en heeft toegezegd een e-mail aan alle leden te sturen om ze in de gelegenheid te stellen een persoonlijke donatie te doen.

3. GIETIJZEREN GEMEENTEWAPEN IN GANG GEMEENTEHUIS

Aan een wand in een enigszins donkere gang vlakbij de kamer van het archief op de eerste etage van het gemeentehuis hangt een prachtig oud exemplaar van het gemeentewapen. In het eerste grietenijhuis dat in 1835 in Oldeberkoop is gebouwd,

was deze gietijzeren afbeelding van het wapen aangebracht in het glasraam boven de voordeur. Het ging in 1855 mee naar Makkinga en vandaar in 1886 naar Oosterwolde. Daar prijkte het tot de verbouwing van het oude gemeentehuis aan de Brink in 1929 boven de voordeur. In 1980 kwam dit wapen weer in het bezit van de gemeente.

Het hing eerst in de hal van het (oude of nieuwe?) gemeentehuis. Nu is het enigszins weggestopt in een donkere gang van het nieuwe gemeentehuis.

Bron: Gemeentegids 2005/2006 van Ooststellingwerf (iets bewerkt)

Er kan ons een aantal dingen aan deze mooie afbeelding en de beschrijving opvallen:

- Tussen de bladeren aan de kroon zien we nog geen parels;
- De groene grasgrond is hier vervangen door een groene lauwerkrans;
- De ster in de rode bal is vijfpuntig, terwijl de tekening van de Hoge Raad van Adel in 1818 een zespuntige ster aangaf.
- De griffioen is staande en gaande met de linker voorpoot gekromd, zoals ook nu nog op de huidige afbeelding; op de gemeentevlag is deze voorpoot gestrekt;
- In wiens bezit was dit exemplaar tussen 1929 en 1980?

4. GEVELSTEENVARIANTEN POTTENBAKKER ANNO SMITH

Zoals hier al vaker vermeld, zijn de 23 gevelstenen van de Groninger pottenbakker Anno Smith (1915 – 1990) niet identiek. Een kenmerkend verschil is dat tussen de

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

stenen vóór 1962 (met groen terras onder de griffioen) en na 1962 (zonder groen terras). Als men nog preciezer kijkt, kunnen er enkele extra verschillen opvallen. Deze hebben onder andere te maken met de kleuren van de rode en groene 'edelstenen' in de kronen (zie hieronder bij 4.), maar vooral met de tekstbalk met 'Ooststellingverf' onderaan de gevelsteen.

Hieronder een overzicht van de belangrijkste varianten:

Groene balk met rode letters o.a. Radio Odrie Oosterwolde en Dorpshuis Haulerwijk

Rode balk met witte letters o.a. oude schooltje Nijeberkoop en school Elsloo

Rode balk met rode letters o.a. school Haule en Laco Oosterwolde

Rode balk met zwarte letters school Donkerbroek en Buttingaschool Oosterwolde

5. AFWIJKENDE GEVELSTEEN OP VOORMALIGE GEMEENTEHUIS

Op de gevel van het oude gemeentehuis aan de Brink prijkt een gevelsteen uit het jaar 1929. Deze is door de toenmalige V.V.V. Oosterwolde geschonken aan de gemeente na de restauratie van dit gebouw. De maker was de toentertijd bekende beeldhouwer Willem Johannes Valk (1898 – 1977), ook wel de officiële stadsbeeldhouwer van Groningen genoemd.

<http://www.groningerarchieven.nl/historie/stadsverhalen/kunst-en-cultuur/willem-valk>
<https://www.youtube.com/watch?v=dp3knr0eaag>

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

In de Leeuwarder Courant van 16 oktober 1929 verscheen onderstaand bericht over de officiële opening van het gerestaureerde gemeentehuis van Ooststellingwerf. Enkele citaten hieruit:

‘Door de VOORZITTER VAN de V.V.V. den heer J. G. Kijlstra, arts te Oosterwolde werd de volgende rede uitgesproken:

‘Onze architect bouwmeester van dit mooie gebouw hielp ons aan het denkbeeld om het steentje dat wij wilden bijdragen, te geven in den vorm van een grooten steen, een wapen. Een kunstenaarshand heeft een beeldhouwwerk tot stand gebracht dat naar

wij hopen lange jaren dit gebouw zal stempelen tot raadhuis dezer gemeente. Ik kan niet nalaten hulde te brengen aan onzen burgemeester, die zooveel heeft verricht voor de totstandkoming van dit werk en lof toe te zwaaien aan den architect die het moeilijke probleem van verbouwing op zoo schoone wijze heeft opgelost. Ik bied thans het wapen namens de vereeniging V.V.V. het gemeentebestuur aan maar, niet voordat het laatste beletsel is weggenomen. Zooals als in de scheepsbouw de reedersvrouw de nieuwe boot te water laat, zoo hebben wij gemeend dat in dit geval mevrouw Van Douwen, de echtgenoot van den burgemeester, de rol van reedersvrouw behoorde te vervullen, waartoe ik u

mevrouw bij dezen verzoek.

Door mevrouw Van Douwen werd nu het lint waaraan het kleed, hetwelk voor het wapen hing, bevestigd was, doorgeknipt, waarop de BURGEMEESTER de volgende toespraak hield:

‘Toen ons de mededeeling bereikte, dat de vereeniging V.V.V. de gemeente wou aanbieden een gebeeldhouwd wapen onzer gemeente, hetwelk zou worden geplaatst in den gevel van ons gemeentehuis, hebben wij ons daarin ten zeerste verheugd, immers in die aanbieding ligt het bewijs, dat genoemde vereeniging, die vele inwoners van ons dorp tot hare leden telt, meeleeft met het wel en wee der gemeente en den herbouw van het gemeentehuis op hoogen prijs stelt.

Waar de vereeniging voor V.V.V. reeds meerdere malen haar financiëelen steun heeft verleend om het uiterlijk schoon van ons dorp te bevorderen, heeft zij ook ditmaal door aanbieding van het gemeentewapen in den gevel bevorderd dat het gemeentehuis, hoe mooi ook ontworpen, een schooner aanzien heeft verkregen. Ik aanvaard dan ook het wapen namens den gemeenteraad onder hartelijke dankzegging en hoop dat het aanschouwen van het wapen steeds mag opwekken zoowel voor de gevers als voor ons, een aangename herinnering aan den dag van heden.....’

Als we goed naar deze afbeelding kijken en we vergelijken hem met de gangbare afbeelding van vandaag de dag dan kunnen ons de volgende verschillen opvallen:

De kroon:

Gevelsteen oude gemeentehuis

Huidige gemeentewapen

- Links 5 fleurons (bladeren); rechts drie;
- Links geen parels; rechts twee maal één parel tussen twee fleurons;
- Links: rode ruitvormige ‘robijnen’ en groene ovale ‘smaragden’; rechts (foutief?) andersom;

De oortjes

Gevelsteen oude gemeentehuis *Huidige gemeentewapen*

- Links ontbreken de oortjes; rechts zijn ze aanwezig;

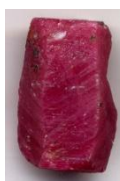
Linker voorpoot

Gevelsteen oude gemeentehuis *Huidige gemeentewapen*

- Links gestrekt; rechts gekromd;

Opmerkelijk is dat in de huidige afbeelding van het gemeentewapen van Ooststellingwerf de robijnen groen en de smaragden rood zijn gekleurd. In het wapen van Weststellingwerf is dat 'omgekeerd'.

Robijn

Smaragd

Kroon Ooststellingwerf

Kroon Weststellingwerf

Overigens komen de beide varianten ook regelmatig voor in de reeks van 23 gevelstenen van de hand van pottenbakker Anno Smith. Het is nog duidelijk of hier een patroon in zit.

Rode robijn (ruit) – groene smaragd (ovaal)
Nijeberkoop

groene robijn (ruit) – rode smaragd (ovaal)
Oosterwolde Laco

6. HET PUBLIEKE KUNSTWERK 'DE SNIKKE' IN HAULERWIJK (Dirk Jan Lindeijer & Harm van Zonneveld 1985)

Dirk Jan Lindeijer was van origine maquettebouwer. Hij maakte het ontwerp voor het kunstwerk 'De Snikke'. Harm van Zonneveld werkte jarenlang als timmerman in

Amsterdam. Daar deed hij vooral restauraties van oude gebouwen. Na zijn pensionering kwam hij in Haulerwijk wonen. Het beeld is ontstaan op verzoek van het bestuur van de Vereniging Plaatselijk Belang, dat na het dempen van de vaart in het centrum (rond 1982) een herinnering wilde bewaren aan de oude situatie. Hiervoor werd Van

Zonneveld benaderd die op zijn beurt Lindeijer inschakelde. Deze laatste heeft met behulp van oude foto's van het centrum en een foto van de snikke van Rienk Sandburg een ontwerp gemaakt. Naar dit ontwerp maakte vervolgens Van Zonneveld weer een houtsnede, dat daarna weer als mal werd gebruikt voor het uiteindelijke beeld.

Er is gekozen voor een snikke omdat die vooral het contact onderhield met de buitenwereld. De trekschuit of snikke werd na het tot stand komen van de vaart in gebruik genomen. Die vaart werd rond 1880 gegraven voor de afvoer van turf. Het was een soort openbaar vervoer dat stipt op tijd ging. Het schip werd gejaagd, dat wil zeggen met één of meer paarden en met behulp van een lange lijn voortgetrokken. Om de kosten van een paard te besparen moesten soms de schippersvrouwen/of zijn kinderen over het jaagpad de snikke voorttrekken.

Aardig is nog te vermelden dat de snikke van Sandburg niet alleen personen vervoerde, maar ook goederen en zelfs kleinvee (biggen, lammeren, kippen en konijnen). De dieren werden gewoon meegenomen in de passagiersruimte (het middengedeelte) en later verkocht op de markt in Assen. Daarnaast werden er ook wel goederen vervoerd, die op het voor- en achterdek werden gelegd. Naast Assen was er ook een beurtvaart op Drachten met een andere snikke. Een aantal tekeningen (replica's van het ontwerp) werden verkocht om de kosten voor het beeld te drukken.

(Bewerkte tekst, ontleend aan de beschrijving in het handzame boek 'Kunstwerken aan de weg' van Karst Berkenbosch).

7. LOKAAL (GEMEENSCHAPS)FONDS

In Nederland ontstaat over langere tijd gezien geleidelijk aan een situatie waarin burgers meer direct betrokken raken bij en verantwoording willen nemen voor het reilen en zeilen van de samenleving. Er is ook sprake van een toename van het aantal vermogende ouderen, die zelf een bedrijf hebben opgebouwd, rond hun zestigste verjaardag erover denken om te stoppen en vaak het gevoel hebben iets terug te willen doen voor de gemeenschap waarin ze zakelijk gezien zo lang succesvol zijn geweest. Nederland is in de loop van de tijd welvarender geworden. Niet alleen de ouderen zijn welvarender, ook de kinderen van deze ouderen zijn welvarender. Hierdoor is niet steeds meer voor iedereen zo zeer de noodzaak aanwezig om geld achter te laten aan de kinderen, maar juist wel ook aan andere sociale of maatschappelijke doelen in de samenleving. Als tegenbeweging van de globalisering

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

ontstaat tevens de drang naar het plaatselijke, de lokale identiteiten waarbij men zich betrokken voelt of waarmee men vergroeid is. Dit stimuleert het direct of indirect geven van tijd en geld voor lokaal maatschappelijk nut.

Borgstellingen, leningen en schenkingen.

Vermogende mensen die qua levensomstandigheden en leeftijd voelen dat zij er aan toe zijn en ook gemotiveerd zijn in bovengenoemde geest iets terug te doen voor de (lokale) samenleving kunnen hieraan zelfstandig of via een tussenpersoon (bijvoorbeeld een notaris) diverse invullingen geven:

- zij kunnen ten opzichte van bijvoorbeeld een bank borg staan voor initiatieven die krediet nodig hebben; dit geeft zowel banken als initiatiefnemers extra zekerheid;
- zij kunnen laagrentende of renteloze leningen verstrekken met gebruikelijke of soepeler aflossingseisen;
- zij kunnen een deel van hun vermogen investeren in maatschappelijk zinvolle projecten en de eventuele revenuen ervan schenken aan goede doelen.

Ook kan worden gedacht aan de opzet van een lokaal gemeenschapsfonds. Over ons gehele land schieten deze als paddenstoelen uit de grond.

Voor wie?

Een lokaal gemeenschapsfonds wordt in principe opgericht voor de lokale of regionale bevolking. Het is bedoeld als een aanvulling op bestaande lokale fondsen en is tevens een extra structuur om private gelden vanuit nieuwe geldstromen zoals legaten en schenkingen, toe te leiden naar lokale doelen. Het fonds wordt beheerd door bekwame en integere vertegenwoordigers uit de lokale gemeenschap zonder politieke binding.

Relatie met de lokale overheid

Een lokaal gemeenschapsfonds is een particulier initiatief dat geen verantwoording schuldig is aan de lokale overheid en niet gebruikt kan of mag worden voor zaken die in feite overheidsverantwoordelijkheid zijn. Er is een onafhankelijk bestuur, dat de doelstellingen en beoordelingscriteria voor aanvragen vaststelt en de aanvragen beoordeelt. Financiering van taken die behoren tot het overheidspakket zullen in beginsel niet aan een lokaal gemeenschapsfonds worden opgedragen. Het lokaal gemeenschapsfonds kan echter wel aanvullend zijn.

Meer informatie:

<http://creatingtomorrow.com/de-opkomst-van-lokale-gemeenschapsfondsen/>

<http://www.lokalefondsen.nl/lokale-fondsen/>

Stichting De Grijpvogel/Frans Wuijts/augustus – september 2014